

**The Abraham & Millie Arbesfeld
Kollel & Midreshet Yom Rishon**
Sunday Morning Learning Programs for Men & Women

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG
WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

אל תירא מרדה
מצרימה... ויוסף ישית
ידו על עיניך

Rabbi Meir Goldwicht
כ"ט כסלו תשע"ז • December 17, 2017

1 בראשית פרשת ויגש פרק מו

(ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַנְּנִי: (ג) וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אַבְיָה אֵל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרִימָה כִּי לְגוֹי גָדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם: (ד) אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרִימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עֲלֵה וַיֹּסֶף יִשְׁתַּי יָדוֹ עַל עֵינָיִךְ: (ה) וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שִׁבְעַ וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יַעֲקֹב אַבְיָהֶם וְאֶת טַפָּם וְאֶת נְשֵׂיהֶם בַּעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרֵעָה לְשֵׂאת אֹתוֹ: (ו) וַיִּקְחוּ אֶת מִקְנֵיהֶם וְאֶת רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרִימָה יַעֲקֹב וְכָל זָרְעוֹ אִתּוֹ: (ז) בְּנָיו וּבְנֵי בְנָיו אִתּוֹ וּבְנֹתָיו וּבְנֹת בְּנָיו וְכָל זָרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרִימָה: ס

2 אבן עזרא בראשית פרשת ויגש פרק מו

(ד) וטעם אעלך גם עלה, שיקבר בארץ ישראל. ויוסף ישית ידו על עיניך - במותך, כן מנהג החיים עם המתים

3 בעל הטורים בראשית פרשת ויגש פרק מו

ויוסף ישית ידו על עיניך. יעצים עיניך כשתמות. הבטיחו שלא ימות בחייו

4 רשב"ם בראשית פרשת ויגש פרק מו

ישית ידו על עיניך - על ענייניך וצרכיך, ישתדל לעשותם, כדכת' ישית ידו על שנינו

5 ספורנו בראשית פרשת ויגש פרק מו

ישית ידו על עיניך. לא תצטרך לפקוח עיניך להשיג חפצך כי יוסף יגיעם אליך בזולת השגחתך ולא תצטרך אתה להתעסק עם המצרים הבלתי ראויים לקרוב אליך

6 בראשית פרשת ויגש פרק מו

(כח) וְאֶת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֵל יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה וַיָּבֹאוּ אַרְצָה גִּשְׁן: (כט) וַיֹּאסֶר יוֹסֵף מִרְכָּבָתוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צְוָארָיו וַיִּבְכֶּה עַל צְוָארָיו עוֹד: (ל) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֵל יוֹסֵף אֲמוֹתָה הִפְעֵם אֲחֵרֵי רְאוּתִי אֶת פְּנֵיךָ כִּי עוֹדֶךָ חַי

7 גור אריה בראשית פרשת ויגש פרק מו

ואמרו רבותינו ז"ל שהיה קורא קריאת שמע. והקשו למה יוסף לא קרא קריאת שמע כיון ששעת קריאת שמע היה, שדוחק לומר שהקדים או שאחר כי זרזיזין מקדימין (פסחים ד.), ושעה אחת לכלם, ועוד מנא לן שקרא קריאת שמע - שמא התפלל

8 בראשית פרשת ויגש - ויחי פרק מו

(יג) וְלַחֵם אֵין בְּכֹל הָאָרֶץ כִּי כָבֵד הָרָעַב מְאֹד וּתְלָה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הָרָעַב: (יד) וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בְּשֹׁכֵר אֲשֶׁר הֵם שֹׁכְרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת הַכֶּסֶף בֵּיתָה פְּרֵעָה: (טו) וַיְהִי הַכֶּסֶף מִצְרַיִם וּמִצְרַיִם וּמִצְרַיִם כָּל מִצְרַיִם אֵל יוֹסֵף לֵאמֹר הִבָּה לָנוּ לַחֵם וְלָמָּה נִמּוֹת נִגְדָּךְ כִּי אִפְסֵ כֶּסֶף: (טז) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הִבּוּ מִקְנֵיכֶם וְאֶתְנֶה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם אִם אִפְסֵ כֶּסֶף: (יז) וַיָּבִיאוּ אֶת מִקְנֵיהֶם אֵל יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לַחֵם בְּסוּסִים וּבְמִקְנֵה הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר וּבְחֲמֹרִים וַיִּנְהַלֵם בְּלַחֵם בְּכָל מִקְנֵיהֶם בְּשָׁנָה הַהִוא: (יח) וַתִּתֵּם הַשָּׁנָה הַהִוא וַיָּבֹאוּ אֵלָיו בְּשָׁנָה הַשְּׁנִיָּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא נִכְחַד מְאֹדְנִי כִּי אִם תָּם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֵל אֲדֹנִי לֹא נִשְׂאָר לְפָנָי אֲדֹנִי בְּלִיתִי אִם גּוֹיִתְנוּ וְאֲדַמְתְּנוּ: (יט) לָמָּה נִמּוֹת לְעֵינֶיךָ גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲדַמְתְּנוּ קְנֵה אֹתָנוּ וְאֶת אֲדַמְתְּנוּ בְּלַחֵם וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְאֲדַמְתְּנוּ עֲבָדִים לְפְרֵעָה וְחַן זָרַע וְנִחֲיָה וְלֹא נָמוֹת וְהֵאֲדַמָּה לֹא תִשָּׁם: (כ) וַיִּקֶן יוֹסֵף אֶת כָּל אֲדַמַּת מִצְרַיִם לְפְרֵעָה כִּי מְכָרוּ מִצְרַיִם אִישׁ שְׂדֵהוּ כִּי חִזַּק עֲלֵהֶם הָרָעַב וַתְּהִי הָאָרֶץ לְפְרֵעָה: (כא) וְאֶת הָעָם הָעֵבֶר אֹתוֹ לְעָרִים מִקְצֵה גְבוּל מִצְרַיִם וְעַד קֶצֶהוּ: (כב) רַק אֲדַמַּת הַפְּהִינִים לֹא קָנָה כִּי חִזַּק לַפְּהִינִים מֵאֵת פְּרֵעָה וְאֶבְלֵי אֶת חֲקָם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרֵעָה עַל כֵּן לֹא מְכָרוּ אֶת אֲדַמְתָּם: (כג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֵל הָעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֶת אֲדַמְתְּכֶם לְפְרֵעָה הֵא לָכֶם זָרַע וְזָרְעֵתֶם אֶת הָאֲדַמָּה: (כד) וְהִזְיָה בְּתַבּוּאֹת וּנְתַתֶּם

חמישית לפרעה וארבע הית יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיםכם ולאכל לטפכם: (כה) ויאמרו
החיתנו נמצא חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה

9) בית הלוי שמות פרשת יתרו פרק יט

והנה ידוע דעת הרמב"ם (הלכות מכירה פי"א הלכה ט"ז) דהמחייב עצמו בדבר שאינו קצוב לא חל עליו החיוב והשיעבוד כלל ואם יקבל בקגא"ס שהוא יהיה מחוייב לעשות כל מה שיצוה עליו חבריו לא חל עליו החיוב כיון דבעת הקבלה לא ידע מה שיאמר לו פלוני. וא"כ ישראל שקיבלו על עצמם החיוב קודם שידעו הפרטים לכאורה היאך חל עליהם החיוב (וכבר ראיתי שהעיר בזה בחיבור אחד ושכחתי שמו) ובפרט על תושבע"פ שהיא בלא סוף וכמבואר היאך יחול החיוב. והתירוץ לזה כבר בארנו בספר בית הלוי (דרוש יז) דאע"ג דהמקבל עליו לעשות כל מה שיאמר פלוני לא חל החיוב מ"מ הרי יכול כל אחד למכור את עצמו לעבד לחבירו או לפועל והרי הוא מחייב עצמו לעשות כל מה שיאמר לו אדונו, רק החילוק בזה הוא פשוט דהמחייב עצמו הרי עיקר הקבלה הוא החיוב אבל עצם גופו לא הקנה לחבירו והחיוב הרי הוא אינו ידוע לו ואינו קצוב. אבל המוכר עצמו לעבד אינו מקבל עליו שום חיוב רק מקנה גופו לרבו ובוה שפיר חל הקנין וכיון דהגוף נעשה של הרב הרי ממילא מחוייב לעשות כל מה שיאמר הרב וזה פשוט, ומש"ה חל הקבלה על ישראל דהם לא קיבלו על עצמם התורה בגדר חיוב ושיעבוד רק הקנו גופם להתורה ולעבודתו יתברך, וזהו שאמר הכתוב ושמרתם את בריתי דזה קאי על שבע"פ והיא אין לה קצבה, וע"כ אמר והייתם לי סגולה מכל העמים, שתהיו קנוים לי ועוסקים בתורה שיהיה לי בכס קנין הגוף לא חיוב גרידא. וזה הוא ההבדל שיש בין ישראל ובין בני נח, דבבני נח גם בהני שבע מצות שמחוייבים בהם אינם עליהם רק בגדר חיוב שהם חייבים לקיימם ולא שגופם קנוי להמצות. אבל ישראל הקנו גופם להתורה וזהו שמסיים הכתוב והייתם לי סגולה מכל העמים, דבבחינה זו יהיה הבדל ביניכם ובין בני נח גם בהדברים שגם הם חייבים בהם, דהני שתי בחינות שהם אחת דהיינו הך שבע"פ ושהקנו גופם להתורה היא הנותנת הבדל ביניכם

10) תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קד עמוד א

בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר: רבש"ע, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה, יהי רצון מלפניך שיהא שלום במנוחתתי, יצתה ב"ק ואמרה: איבא שלום ינוחו על משכבותם

11) מסכתות קטנות מסכת כלה רבתי פרק ג

העבר רצונך ורצון חבריך מפני רצון שמים, שכן מצינו ביעקב אבינו שלא נשק ליוסף בנו. ואמאי לא נשיק ליה, סבר דילמא אידי ריגלא אטעותיה נשי אגב שופריה, כדכתיב וירא אליו ויפול על צואריו, ויבך על צואריו עוד, איהו בעי למינשקיה, ולא שבק ליה, דכתיב ויבך על צואריו עוד, והינו דכי נח נפשיה, כתיב ויבך עליו וישק לו, אמר תלתי תלת שנין ומית, ולא נשקתיה לפומיה דאבא, והשתא קברנא ליה ולא נשיקנא ליה; והינו דכתיב וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה, אטו עד השתא לא ידע מאן נינהו, אלא דשייליה אם לא איתלידו בכתובה, וכיון דאחזייה כתובה, אתייתבא דעתיה, ונשקינהו בדיל יוסף

12) משך חכמה בראשית פרשת ויגש פרק מו

ד) אנכי ארד עמך וכו' ויוסף ישית ידו על עיניך. יתכן כי אמר לו שבל יחקור בעיונו ובעיניו השכליים על תכלית ומהות הענין שצריך לירד מצרימה ולעלות, כי מה זה תכלית וסיבה לאיזו שלמות? שלאברהם אמר לילך לארץ כנען להישאר שם בארץ המיוחדת לו, אך לילך למצרים - מה זה תכלית? אמר כי הענין של "יוסף ישית ידו על עיניך", שזה הענין יעצום עיניך שבל תחקור ובל תסתכל אחרי דרכי ההשגחה כי רמו. כי מי מילל זה אשר הצער של יוסף יהא לתכלית נרצה כזה, שידור במצרים ויהי לשליט, ויפרסם דעות צודקות, וכל הארץ יהיו כפופים לו. הלא זה הענין די לשום יד ולכסות השקפת עיניך והבטת הבנתך המוחשת. וזה על דרך הצחות

(13) בראשית פרשת ויחי פרק מט-נ

לג) ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו
 (א) ויפל יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו: (ב) ויצו יוסף את עבדיו את הרפאים להנט את אביו ויחנטו
 הרפאים את ישראל: (ג) וימלאו לו ארבעים יום כי כן ימלאו ימי החנטים ויכפו אתו מצרים שבועים יום

(14) צרור המור דברים פרשת ואתחנן

הבטיחו כי זרעו הוא יעקב ובניו. ידעו זה הסוד של שמע ישראל שהם כ"ה אותיות וזה כ"ה יהיה זרעך. כי במדת כ"ה סוד הייחוד. לפי שהתורה כולה היא סוד הייחוד. ולכן אמר כ"ה אמר ה' בתורה. וכ"ה אמר ה' בדברי הנביאים

(15) דברים פרשת וזאת הברכה פרק לג

כח) וישפן ישראל בטח בך עין יעקב אל ארץ דגן ויתרוש אף שמיו יערפו טל: (כט) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביקנך מגן צורך ואשר תרב גאותך ויפחשו איביך לך ואתה על במותימו תדרוך: ס

(16) שפת אמת בראשית לחנוכה

חנוכה קורין בנשיאים זאת חנוכת המזבח. כי השבטים והנשיאים המשיכו הקדושה לכל הדורות ולכל המקומות ומאחר שכתוב זאת חנוכת משמע שהוא נשאר לעולם. וכ' קערות כסף י"ב. מזרקי י"ב. כפות י"ב. הם ל"ו כלים. ובודאי הם כלים שכל העולם עומד עליהם. וכמו שמצינו ל"ו צדיקים שהעולם עומד עליהם כדאיתא בגמ' בפסוק אשרי כל חוכי לו. וכמו כן ל"ו נרות שבתנוכה. ונראה שהם הששת ימי המעשה ושלושים ימי חודש. כי כל אלה הדברים אינם במקרה והקב"ה סידר עולמו להיות כל שבוע סדר מיוחד. כל יום ויום ההנהגה באופן אחר. וכמו כן כל יום ויום מן החודש הנהגה מיוחדת עפ"י הילוך צבא השמים חמה ולבנה וכוכביהם. ולכל זה יש שרשים עליונים מאוד.

(17) שפת אמת בראשית לחנוכה

ר"ח טבת שהוא בחנוכה בודאי מקבל הר"ח הארות הנרות על כל ימי החודש כי בראש תלוי כל החודש. ויתכן לרמוז מה שמדליקין ל"ו נרות שהנרות מאירין ל"ו יום מתחלת חנוכה עד סוף טבת. ושמעתי מפי מו"ז ז"ל כי טבת מלשון הטבת הנרות עכ"ד. ויתכן לפרש כמ"ש בספרים כי ימי טבת הם ימי הסתר ולכן הקדים הרפואה שע"י הנרות מאירין גם ימי חושך אלו ואור כי טוב

(18) משלי פרק ו

כ) נצר בני מצות אביך ואל תטש תורת אמן: (כא) קשרם על לבך תמיד ענדם על גרגרתך: (כב) בזה הלכך תנחה אתך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך: (כג) פי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר

(19) תלמוד בבלי מסכת סוטה דף כא עמוד א

והתניא, את זו דרש רבי מנחם בר יוסי: דכי נר מצוה ותורה אור - תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור, את המצוה בנר, לומר לך: מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה; ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מגין לעולם, אף תורה מגינה לעולם; ואומר: הבהתהלכך תנחה אותך וגו', בהתהלכך תנחה אותך - זה העוה"ז, בשכבך תשמור עליך - זו מיתה, והקיצות היא תשיחך - לעתיד לבא; משל, לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הליסטיין, ואינו יודע באיזה דרך מהלך, נזדמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים, ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך, כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטיין, ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם

(20) משלי פרק ד

(יב) בְּלִקְתָּךְ לֹא יֵצֵר צַעֲדֶךָ וְאִם תְּרוּץ לֹא תִכְשַׁל: (יג) הִחֲזַק בְּמוֹסְרֶךָ אֶל תִּרְף נִצְרָה כִּי הִיא חֲיִיד)

(21) פנינים משולחן הגר'א פרשת בראשית

ב"אדרת אליהו", ריש פרשת דברים, ביאר רבנו כי הפסוקים הראשונים אשר בכל חמשת חלקי התורה רומזים המה על המנורה. פסוק ראשון של ספר בראשית יש בו ז' תיבות, נגד ז' קני מנורה, בפסוק ראשון של "ואלה שמות" י"א תיבות, נגד י"א כפתורים, ב"ויקרא אל משה וכו'" ט' תיבות, נגד ט' פרחים, ב"וידבר ה' אל משה במדבר וכו'" י"ז תיבות, ועם הכולל היינו י"ח, נגד י"ח טפחים גובה המנורה, וב"אלה הדברים" כ"ב תיבות, נגד כ"ב גביעים.

ואני שנועתי משמו, שזהו שרמז המדרש על מאמר ויאמר אלקים יהי אור, "הה"ד פתח דבריך יאיר", רצונו בזה לרמז על פתח דברי התורה, היינו הפסוקים הראשונים אשר בחמשה חלקי התורה, כי המה רומזים על המנורה.